

Endringer i arealplanlegging av sjøområder? Mulig betydning for havbruk

Eirik Mikkelsen, Kine Mari Karlsen (Nofima)

Tonje Osmundsen (NTNU Samfunnsforskning)

30. mars 2019

Basert på Nofima-rapport 11/2019

Bakgrunn problemstilling

- Arealtilgang er sentralt for videre vekst i havbruk.
- Endringer i lokalitetsstruktur kan også være viktig for mer effektiv drift, og for å redusere risikoen med sykdom og parasitter
- Tillatelser til havbruk gis bare når tilhørende lokaliteter er i områder satt av til akvakultur i juridisk bindende arealplaner (eller med dispensasjon fra disse)
- I dag er det kommunene som vedtar slike arealplaner/kystsoneplaner, etter regelverket bestemt i Plan- og bygningsloven.
- Mange typer aktører er imidlertid involvert i planprosessene.
- Denne rapporten ser derfor på:
- **Hvilke endringer kan man tenke seg for hvordan slik arealplanlegging gjennomføres, og hvordan kan de påvirke havbruksnæringen sin arealtilgang?**

Hoveddeler rapport

Rapporten ser på ulike valg som kan tas i arealplanlegging, og hvordan de kan påvirke at arealplanlegging...

- 1) gjør areal tilgjengelig for vekst i havbruk
- 2) sikrer også andre hensyn
- 3) er tids- og kostnadseffektiv

Valgene som vurderes knytter seg til følgende aspekter ved arealplanleggingen:

- Planområde
- Planmyndighet
- Medvirkning
- Kunnskapsgrunnlag
- Avveiingsmetoder
- Planutforming

Innholdet i rapporten

- **Innledning**
 - Bakgrunn og formål for rapport
 - Arealknapphet i havbruk – Statistikk for fylker/regioner
 - Utviklingen av planlegging i Norge og av planteorier
- **Insentiver for å legge til rette for havbruk**
- **Dagens forvaltningssystem**
 - Overordnet for akvakultur
 - Arealplanlegging etter plan- og bygningsloven (kystsone)
 - For havområdene utenfor kysten
 - Annen arealbasert forvaltning knyttet til havbruk
- **Alternative modeller for framtidig arealplanlegging**
- **Oppsummering**

Mulige endringer i arealplanlegging vurdert i rapporten

Planområde	Planmyndighet	Medvirkning	Kunnskaps-grunnlag	Avveiiings-metoder	Plan-utforming
Administrativt eller funksjonelt definert	Enkelt-kommune	Myndigheter, næringsliv, andre sivile	Ekspert-kunnskap	Minstekrav, forbud, påbud, innsigelser	Sonerings-alternativer
Sjø-områder alene, eller sjø og land	Flere kommuner samlet	Innsigelses-rett	Fra sektor-myndigheter	Sentralt bestemte kriterier	Én-bruks eller flerbruks-områder med A
En kommune	Fylkeskommune	Statlige planretnings-linjer	Fra interessenter	Helhetlig: KU, nytte-kostnad, Multikriterie-analyse	Frimerke-planlegging eller større områder
Flere kommuner	Statlig aktør: Fylkesmann	Regionale planer	Ekspert-verifisert interessent-kunnskap	Faglig avgjørende beslutning	Dispensasjons-adgang
Fylke	Statlig sektor-myndighet	Møter og høringer	Sentrale databaser	Politisk beslutning	Tidsavgrenset sonering
Et eller flere produksjons-områder	Statlig sentralt direktorat (kyst- og hav-direktorat?)	Delta i arbeids-grupper, med innspill i tidlig fase	Sentralt bestemt metodikk	Politisk bestemme handlings-regler / prosedyrer eller enkelt-saker	Plan-bestemmelser, brukskrav
En eller flere produksjons-soner	Eget organ, med brukere og myndigheter	Medansvarlig for utforming av plan	I eller utenom plan-prosess	Auksjon av «blokker»	3D planlegging
		Rådgivende organ med brukere og andre	Regler om hvordan håndtere kunnskaps-mangel, usikkerhet, føre-var	Arealavgift, bruksavgift	Marin industripark
			Økonomisk verdisetting		Krav om inter-kommunale planer
			Konsekvens-utredning		Regionale planer juridisk bindende
			Nytte-kostnad		
			Økosystem-tjeneste analyse		

Oppsummering

- Rapporten har vurdert mange mulige endringer i arealplanlegging
- **Det er få endringer som med sikkerhet eller høy sannsynlighet vil bety mer arealer satt av til havbruk. Tre som det er sannsynlig vil kunne bidra til dette:**
 - Større planområder
 - Auksjon av tilgang til areal–«blokker»
 - Planlegging og etablering av «marine industriparker»
- **Vi peker også på noen endringer som vi mener kan være viktige for å effektivisere selve arealplanprosessene og gi mer effektiv arealfordeling**
- Dette er endringer som kan gi mer forutsigbarhet og likebehandling i arealplanleggingen
 - Mulighet for mer harmonisering på tvers av fylker/regioner for regionale/statlige
 - Mer systematisk kunnskapsinnsamling, uavhengig av arealplanprosesser

Havbruksforvaltning 2030 prosjektet

- Rapporten er skrevet som del av prosjektet Havbruksforvaltning 2030.
- Prosjektet skal få fram alternative forvaltningsgrep og forvaltningsmodeller, og analysere hvordan dette kan gi havbruksnæringen bedre utviklingsvilkår, samtidig som andre sentrale hensyn ivaretas.
- Prosjektet tar for seg tre hovedtemaer:
 - 1) Regulering av produksjon;
 - 2) Arealforvaltning;
 - 3) Områdesamarbeid.
- I tillegg vil utfordringer og mulige endringer på hver av disse områdene ses i sammenheng i en syntetiserende del.
- Prosjektet er finansiert av FHF (Fiskeri og havbruksnæringens forskningsfinansiering).
- Det ledes av Nofima, ved seniorforsker Roy Robertsen. Andre deltagere er fra NTNU Samfunnsforskning, UiS/NORCE, UiT – Norges arktiske universitet, og Arntzen de Besche